QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Hamis, 10 ta' Novembru, 2022

Numru

Rikors Numru 1023/2019 TA

Helen Borġ [KI 190954M], Philip Rizzo [KI 606945M], Doris Casha [KI 23056M] f'ismha propju u bħala mandatarja ta' Emanuel Rizzo Passaport Awstraljan Numru [N5505555], Joseph sive Guzi Rizzo Passaport Awstraljan Numru [N9887698], John Rizzo Liċenzja tas-sewqan Awstraljana Numru [2032462021] u Mary Josephine Sandham Passaport Awstraljan Numru [PA864853]

VS

Carmelo Rizzo [KI 0935149M]

<u>Il-Qorti</u>:

Rat ir-rikors ta' Helen Borġ u oħrajn (ir-rikorrenti) tat-28 ta' Ottubru 2019 li permezz tiegħu ppremettew u talbu s-segwenti:

1. "Illi il-partijiet fl-odjerni proċeduri huma ukoll ulied u eredi ta' (i) Carmelo Rizzo illi miet nhar it-tnax ta' Gunju 1996 u (ii) Francesca Rizzo li mietet nhar l-1 ta' Awwissu 2017 (hawn taċ-ċertifikati tal-mewt annessi u mmarkati bħala **Dokumenti A u B**);
2. Illi permezz ta' testament fl-atti tan-Nutar Christian Masini Vento datat 14 ta' Jannar 2016 (kopja tat-testment hawn anness u mmarkat bħala Dokument C), Francesca Rizzo, filwaqt li innominat lil uliedha kollha bħala eredi, ai termini tat-tieni Artikolu ħalliet;

"b'titolu ta' prelegat in piena u assoluta propieta lill-binha Carmelo Rizzo, minghajr dritt izda ta' sostituzzjoni vulgari favur uliedu, t-terran fl-intier tieghu bil-bitha retroposta mieghu liema sular li jaghti mil-livell tat-triq tifforma parti minn post/fond akbar bin-numru stradali mija u sebgha u sebghin(177), Triq il-Kbira, Hal Qormi".

3. Illi għalhekk jirriżulta li l-imsemmi testment jirreferi għal fond numru 177, Triq il-Kbira Hal Qormi u jipprovdi għall-prelegat fir-rigward tal-istess;

4. Illi fil-fatt il-fond numru 177, Triq il-Kbira Hal Qormi qatt ma kien propjeta tal-istess testatriċi u qatt qabel sal-mewt tagħha ma kellha l-ebda jedd u/jew konnessjoni mal-imsemmi fond numru 177;

5. Illi fit-testment in disamina it-testatriċi ma għamlet l-ebda dikjarazzjoni fis-sens illi hija kienet konxja illi l-legat mholli lil binha Carmelo Rizzo, ma kienx propjeta tagħha stess iżda propjeta ta' terzi;

6. Illi konsegwentement ai termini il-legat huwa wieħed null u mingħajr effett;

7. Illi nonostante dan l-intimat Carmelo Rizzo qiegħed jippretendi li l-prelegat surriferit huwa wieħed validu;

8. Illi għaldaqstant kellha ssir l-odjerna kawża;

Għaldaqstant in vista tas-suespost ir-rikorrenti jitolbu bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha, salv dawk il-provvedimenti li jidhrilha xierqa u opportuni, jogħġobha;

1. Tiddikjara illi t-testatriċi Francesca Rizzo sad-data tal-mewt tagħha ma kinitx propjetarja tal-fond numru 177, Triq il-Kbira Hal Qormi;

2. Tiddikjara illi t-Tieni Artikolu tat-testment datat 14 ta' Jannar 2016 fl-atti tan-Nutar Christian Masini Vento permezz ta' liema Francesca Rizzo ħalliet l-prelegat in piena u assoluta propieta lill-binha Carmelo Rizzo, mingħajr dritt iżda ta' sostituzzjoni vulgari favur uliedu, t-terran fl-intier tiegħu bil-bitħa retroposta miegħu liema sular li jagħti mil-livell tat-Triq tifforma parti minn post/fond akbar bin-numru stradali mija u sebgħa u sebgħin (177). Triq il-Kbira, Hal Qormi huwa wieħed null u mingħajr effett;

3. Konsegwentement tħassar u tannulla It-Tieni Artikolu tat-testment ta' Francesca Rizzo, datat 14 ta' Jannar 2016 fl-atti tan-Nutar Christian Masini Vento.

4. Tikkonferma t-testment fil-bqija;

Bl-ispejjeż kontra l-intimat li minn issa huwa inġunt in subizzjoni".

Rat ir-risposta ta' Carmel Rizzo (l-konvenut) tat-18 ta' Novembru 2019 li

permezz tagħha wieġeb u eċċepixxa is-segwenti:

1. "Dwar l-ewwel talba - din għandha tiġi miċħudha għax kif ser jirriżulta mill-provi Francesca Rizzo ħalliet lil binha l-konvenut is-segwenti u ċioe: it-terran fl-interita tiegħu bil-bitħa sottoposta miegħu liema sular li jagħti mil-livell tat-triq jifforma parti minn post/fond akbar bin-numru stradali mija u sebgħa u sebgħin (177), illi għalhekk skont dak li hi ddeskriviet hi, jidher ċar li l-konvenut għandu legat tal-fond hemm deskritt;

2. Dwar l-ewwel talba, mingħajr preġudizzju għas-suespost ser jirriżulta li t-testatriċi ħalliet l-uniku proprjeta immobli li kellha u ċioe l-fond bin-numru 173; ħadet żball fin-numru tal-fond u indikatu bħala 177, tant hu ċar li dan sar bi żvista tat-testariċi u t-testatriċi saħansitra ddeskriviet fid-dettal dak li riedet tħalli warajha għall-binha; u hemm ukoll dikjarat li t-testatriċi toqgħod Hal-Qormi, u f'Ħal Qormi għajr il-fond 173 ma kellha xejn.

3. Dwar it-tieni talba l-esponenti jikkontendi li l-aħwa kienu ffirmaw dokumenti li fihom iddikjaraw li ommhom kienet il-padruna tal-assi kollha ta' missierhom, u għalhekk hi ma ddisponiet minn xejn li ma kienx jappartjeni lilha fl-intier, u għalhekk ma kienx hemm il-ħtieġa li hi tiddikjara li qiegħda tħalli il-legat ta' xi ħaġa li hi ta' ħaddiehor, u dana kif ser jiġi ppruvat waqt it-trattazjoni tal-kawża;

4. Dwar it-tieni talba - mingħajr preġudizzju għas-suespost - f'każ li l-esponenti ma jilħaqx il-porvi rikjesta sabiex tintlaħaq it-tielet eċċezzjoni, allura skont l-Artikolu 698 tal-kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta jipprovdi li "il-legat ta' ħaġa ta' ħaddieħor ma jiswiex ħlief jekk ikun hemm dikjarat fit-testment li t-testatur kien jaf li l-ħaġa kienet ta' ħaddieħor u mhux tiegħu. Pero l-Qrati tagħna rretenew ukoll illi meta l-oġġett tal-legat kien biss in parti proprjeta' ta' terzi, bħalma huwa l-każ odjern, il-legat jista' jkun validu biss fir-rigward ta' dik il-parti mill-oġġett li jkun proprjeta' tat-testatur" (kif ingħad l-Qorti tal-Appell Civili, fis-sentenza fil-kawża fl-ismijiet "**Carmelo Borg pro et noe vs Doris armla ta' Carmelo Borg"** tad-9 ta' Marzu 1994) u din il-Qorti għandha tiċħad dik it-talba kif dedotta;

5. Dwar it-tielet talba-din għandha tiġi miċħudha għax hija infondata fil-fatt u fid-dritt.

6. Dwar ir-raba talba-l-esponenti jirrimetti ruħu;

7. Salv Eċċezzjonijiet oħrajn;

Bl-ispejjeż kontra l-atturi li huma minn issa nġunti għas-subizzjoni"

Rat l-atti u dokumenti kollha.

Semgħet u qrat ix-xhieda imressqa miż-żewġ partijiet fil-perkors tal-Kawża.

Qrat in-noti ta' osservazzjonijiet rispettivi tal-partijiet.

Rat li l-kawża tħalliet għal-lum għas-Sentenza.

<u>Punti ta' fatti:</u>

Il-partijiet huma kollha aħwa u eredi tal-ġenituri tagħhom Carmelo, li miet fit-12 ta' Ġunju 1996 u Francesca Rizzo li mietet fl-1 ta' Awwissu 2019 (ara dok A u B annessi mar-rikors promotur).

L-imsemmija Francesca Rizzo, iddisponiet għal wara mewtha permezz ta' testament fl-atti tan-nutar Christian Masini Vento datat 14 ta' Jannar 2016 (Ara dok C anness mar-rikors promotur). Fost disposizzjonijiet testamentarji oħrajn, permezz tat-tieni artikolu, ħalliet bħala pre-legat fi propjeta' assoluta il-fond hemm deskritt, li ġie indikat bl-indirizz ta' 177, Triq il-kbira. Irriżulta ukoll li l-uniku post li kellha t-testatriċi huwa l-173, Triq il-Kbira Hal Qormi.

Il-Qorti kellha ukoll l-opportunita' li tagħmel aċċess fil-6 ta' April 2022. Irriżultalha li huwa minnu, li l-fond 177, Triq il-Kbira, Qormi, ma hux tal-mejta u li jappartjeni lil terzi li ma għandhom x'jaqsmu xejn mal-familja Rizzo. Dan il-post ma għandu x'jaqsam xejn ma dak li l-mejta kienet propjetarja jew kellha sehem fiħ, u ċioe' il-173, Triq il-Kbira, Qormi.

Għalhekk, l-Atturi qed jitolbu li dan il-fond ma hux tal-mejta Francesca Rizzo u għaliex dan il-legat ma hux validu għaliex it-testatriċi "*ma ghamlet ebda dikjarazzjoni fis-sens illi hija kienet konxja illi legat imholli lil binha Carmelo Rizzo, ma kienx propjeta' taghha stess, izda propjeta' ta' terzi*" (ara premessa numru 5 tar-rikors ġuramentat).

<u>Punti ta' liġi:</u>

Għalkemm f'ebda parti tar-rikors ma jgħiduha, l-Atturi qiegħdin jibbażaw l-azzjoni tagħhom fuq 696 (1) tal-Kodiċi Ċivili, jiddisponi hekk :

"Il-legat tal-ħaġa ta' ħaddieħor ma jiswiex, ħlief jekk ikun hemm iddikjarat fit-testment illi t-testatur kien jaf li l-ħaġa kienet ta' ħaddieħor u mhux tiegħu; f'dan

il-każ il-werriet jista' jagħżel jew li jakkwista l-ħaġa mħollija b'legat sabiex igħaddiha lill-legatarju, jew li jħallas lill-legatarju l-valur ġust tagħha"

Dan huwa legat komunament magħruf bħala *legato di cosa altrui.* Dawn il-Qrati dejjem sostnew li "*Fil-liġi Maltija huwa konsentit għat-testatur li jagħti b'legat dak li m'għandux, basta li jsegwi l-ħtiġijiet meħtieġa mil-liġi għall-kostituzzjoni valida tal-hekk imsejjaħ legato di cosa altrui*" (Emfażi ta' din il-Qorti. Ara **Sentenza riċenti tal-Qorti tal-Appell [Superjuri] tat-22 ta' Ġunju, 2022 fl-ismijiet Michael Agius et -vs- Maria Gatt u oħrajn**).

Il-parti rilevanti għal każ li għandha quddiemha din il-Qorti hija, li basta jkunu segwiti il-ħtiġijiet meħtieġa mill-liġi għall-kostituzzjoni valida ta' legat ta' din ix-xorta.

Ma għandu jkun hemm ebda dubbju li l-aktar ħtieġa importanti għal validita' ta' dan il-legat hija fi kliem il-liġi "*jekk ikun hemm iddikjarat fit-testment illi t-testatur kien jaf li l-ħaġa kienet ta' ħaddieħor u mhux tiegħu".*

Hija fuq din il-bażi li l-Atturi qiegħdin jaġixxu, għaliex il-fond numru 177, Triq il-Kbira, Qormi ma hux tal-mejta. Dikjarazzjoni li kienet taf li dan mhux tagħha ma għamlitx. Ergo, il-ħtieġa tal-liġi ma ġietx imħarsa u għalhekk id-disposizzjoni testamentarja mertu ta' dawn il-proċeduri hija nulla.

A propositu ta' dan il-legat, l-awturi jgħidu li dan il-legat *"E' una figura che puo' incontrarsi rispetto il-legato di specie: questo presuppone che la propieta' o il diritto reali appartenesse al decuius. Se, invece apparteneva ai terzi o allo stesso onorato bisogno distinguire. Se il testatore ignorava che la cosa non era*

sua, vale il principio nemo plus iuris transferre [ostest quam ipsa habet (e; percio il-legato e' nullo. Se, invece dal testamento o da altar dichiarazione scritta del testatore risulta che egli ne conosceva che la cosa apparteneva ad altri, allora il legato, se non potra avere, com'e' naturale, effetti reali, avra' peraltro effetti obbligatori (come la vendita di cose altrui): la conoscenza che il testore dimostra di avere avuto, che la cosa era altrui, induce a ritenere che egli voleva l-onorato acquistasse la propieta' o il diritto, e la trasferisse al legatario. Percio' l'onorato e' obbligati ad acquistare la propieta' dela cosa e trasferirla al-legatario" (**Andrea Torrente, Piero Schlesinger; Manuale di Diritto Privato; ED Guiffre' para 526**)

<u>Konsiderazzjonijiet:</u>

Il-Qorti tibda biex tissottolineja dawn iż-żewġ punti, ta' importanza ħafna għall-vertenza li għandha quddiemha fid-dawl ta' kif inhu impostat ir-rikors ġuramentat.

1. Illi kull argument, dokument jew osservazzjoni li saret dwar jekk il-mejta kienitx tippossjedi il-fakultajiet mentali tagħha biex setgħet tiddisponi b'tesment, hija għal kollox irrelevanti u estraneja għall-kwistjoni li għandha quddiemha. Ir-rikors ġuramentat ma hux jattakka it-testment kollu, u f'ebda ħin ma jimputa nuqqas ta' fakultajiet mentali da parti tal-mejta. Tant kemm huwa veru, li fit-tielet talba l-Atturi jitolbu biss it-tħassir tat-tieni artikolu tat-testment inkwistjoni. Dan ifisser li jridu li l-bqija tat-testment jibqa' validu.

2. Illi huwa ċar ukoll, li fir-rikors ġuramentat tagħhom, l-Atturi qiegħdin jattakkaw il-legat, għaliex qiegħdin jqieshua bħal fatt, li l-mejta tassew riedet tħalli il-fond 177, Triq il-Kbira, Qormi. Ma humiex jgħidu, li jekk fi kwalunkwe każ kienet qed tirreferi għall-fond 173, Triq il-Kbira Qormi, dan il-legat xorta jibqa' ħażin għaliex parti minnu kien jappartjeni lill-missier. Isegwi li t-testatriċi naqset li tagħmel dikjarazzjoni li kienet taf li ma kienx jappartjeni kollu lilha.

Dan qiegħed jingħad, ukoll għaliex fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħhom l-Atturi jagħfsu ħafna fuq il-punt li parti mill-fond 173, kien jappartjeni lill-missierhom Carmelo Rizzo. Pero', fir-rikors ġuramentat ma hemm xejn, la fil-premessi u l-anqas fit-talbiet, li jindika li kellhom f'moħħhom dawn ix-xorta ta' argumenti. Huma baqgħu marbutin biss mal-fatt li l-fond 177 ma kienx tagħha u waqfu hemm.

Il-Qorti trid tqies l-argumenti tal-Atturi dwar il-mertu fid-dawl ta' kif inhuwa konċepit ir-rikors ġuramentat fil-kombinazzjoni kollha tal-premessi u talbiet. Huwa l-konvenut, li fir-risposta ġuramentata tiegħu, jqanqal dan l-aspett meta jargumenta li it-testattriċi ħadet żball. Qalet 177 meta riedet tgħid 173. Huwa minnu ukoll li dan ma presenta ebda kontro-talba biex jitlob irretifika ta' dak li qed jissejjaħ żball.

Di fatti li l-Atturi jargumentaw fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħhom li f'dan ir-rigward, kienu huma li istitwew il-proċeduri odjerni sabiex jannullaw il-legat u mhux il-konvenut. Għalhekk, dejjem skonthom, il-Qorti hija marbuta bil-kawżali tat-talba u għalhekk l-eżami li trid tagħmel huwa dak u limitatament biss, għal

dak li ġie mitlub minnhom. Jiċċitaw anke Sentenzi fuq dan il-punt. Fi ftit kliem huma jargumentaw, li minħabba f'hekk l-Qorti hija prekluża milli tipprova tidħol fil-kwistjoni ta' x'kellha f'moħħha it-testatriċi fis-sens, jekk hux tassew ħadet żball fin-numru tal-bieb tal-fond mertu tal-legat.

Il-Qorti ma tistax taqbel ma' dan, anke jekk il-kawża saret minnhom jew il-konvenut għamilx kontro-talba ġaladarba dan tqanqal fir-risposta ġuramentata tal-konvenut. Huwa minnu li l-Qorti ma tistax tipprovdi għal dak li ma ntalabx għax altrimenti tkun qed tiddeċiedi ultra petita. Minn naħa l-oħra ma hemm xejn xi jżomm lil din il-Qorti milli tindaga jekk it-talbiet humiex fondati. Biex tkun tista' tagħmel dan il-Qorti bil-fors trid tinvestiga x'kienet l-intenzjoni tat-testatriċi.

Għalkemm huwa wkoll veru li l-kawża hija bejn il-partijiet, il-Qorti ma tistax tinjora x'kienet ix-xewqa tal-mejta meta iddisponiet. L-Ingliżi jirreferu għal testament bħala li huwa "last wishes" tat-testatur. Fil-fehma tal-Qorti din tikkapsula kollox, l-aħħar xewqat tal-mejjet għandhom ikunu onorati' Huwa għalhekk li artikolu 694 tal-kodiċi Ċivili jiddisponi li:

"(1) Jekk il-persuna tal-werriet jew tal-legatarju hija indikata hazin, id-disposizzjoni ghandha effett, kemm-il darba wiehed ikun xort'ohra zgur liema persuna t-testatur ried jahtar.

(2) Din ir-regola tghodd ukoll <u>fil-kaz li jkun hemm zball fit-tismija jew fit-tifsir tal-haga mhollija b'legat</u>, meta wiehed ikun xort'ohra zgur liema haga t-testatur ried ihalli."

Din il-Qorti taqbel, li meta jkun hemm żball f'deskrizzjoni ta' legat, dan għandu jibqa' validu jekk tkun tista' tiġi aċċertata xorta oħra l-volonta` tal-persuna illi tkun għamlet it-testment. Fl-istess spirtu, il-Qrati tagħna dejjem jiffavorixxu l-kontenut u l-validita` tat-testmenti sakemm dan ikun possibli, għaliex il-kontenut tat-testment jirrifletti l-volonta` tat-testatur u li għandha, safejn possibli, tiġi rispettata.

Il-Qorti li dejjem taġixxi bħala *supra partes* u aktar u aktar meta in ballo jkun hemm ix-xewqat tal-mejjet. Li kieku din il-Qorti tħares lejn il-vertenza b'għajnejn differenti, tkun qed tiftaħ bieb għall-stratagemmi li jsofru bejn familjari tal-mejjet, sabiex jiġu elużi l-aħħar xewqat tiegħu bi preġudizzju għad-drittijiet ta' oħrajn li għandhom interess fl-eredita'.

F'dan ir-rigward huwa rilevanti li ssir referenza għal dak li jikkuntenta l-awtur Taljan Albert Trabucchi:

"La volonta` deve essere espressa. La dichiarazione assorbe la volonta` e vi deve corrispondere. Pero` con saggio criterio di opportunita`, il legislatore nell' art. 625 ha stabbilito che l'errore nell' indicazione dell' erede, del legatario, o della cosa che forma oggetto della disposizione [dichiarazione erronea, o putativa], anziche` essere causa di annullamento della disposizione stessa, come sarebbe regola per negozji tra vivi, venga corretto, e la volonta` abbia effetto purche` rizulti in modo non equivoco a quale persona o a quale cose iltestatore intendeva realmente riferirsi [falza demostratio non nocet].

Il favor testamenti, che si concreta nel valutare il negozio potius ut valeat ut pereat, e la considerazione fatta sopra, per cui il rimedio della nullita` in molti casi sarebbe per lo meno sterile perche` il testatore non puo' riparare con un nuovo atto, spiegano l'opportunita` della norma." (**Istituzioni di Diritto Civili [Cedam 2011] para.187 pga.466**).

Kważi kważi din il-Qorti tħoss, li f'ċirkostanzi bħal dawn; huwa obbligu tagħha, li tiskopri l-veru xewqat tal-mejjet b'rispett lejn l-aħħar xewqat tiegħu. Il-mejjet, li ma jkunx għadu fost il-ħajjin f'kawża, jixraqlu li jsib leħen li jħares l-aħħar xewqat tiegħu.

Fis-**Sentenza fl-ismijiet Constantino Muscat -vs- Nazzareno sive Reno Abela tal-1 ta' Ottubru 2004** ġie ritenut, li l-eżami dejjem sar xorta waħda sabiex tingħata effett lill-volonta' tat-testatur fit-testment tiegħu, bil-kunċett ikun li jekk il-kliem fih innifsu fl-istess disposizzjoni huwa ċar, u b'hekk id-disposizzjoni jista' jkollha effett, mela allura tali interpretazzjoni litterali għandha sservi. F'każ ta' dubju dwar dak li kien hemm miktub mbagħad, il-Qorti tħares lejn mezzi ta' interpretazzjoni sabiex tara l-vera sinifikat tal-istess disposizzjoni dejjem bl-għan sabiex tagħti effett lill-dak li t-testatur ikun ppropona fit-testment tiegħu. L-emfażi prinċipali hija fuq li jingħata omaġġ għax-xewqat tat-testatur.

F'dan ir-rigward huwa utli li ssir referenza għal dak li inqal fis-Sentenza fl-ismijiet Negozjant **Giuseppe di Ruggera Wismayer -vs- Giovanni Wismayer et, Appell Ċivili tas-17 ta' Jannar 1936 – Vol. XXIX.i.394**, illi:

"*Huwa principju assolut kif imfisser mir-Ricci u fuq l-awtorita` ta' bosta sentenzi illi "cio` che interessa di stabilire e` quale sia stata l'intenzione del testatore, ed in questa indagine il magistrato, anziche attinersi strettamente alle parole usate dal disponente, puo` risalire al pensiero che ha dominato la sua disposizione.*" (Ara wkoll **Teresa Vella -vs- Maria Assunta Vella et", Prim'Awla tal-24 ta' Novembru 1954 – Vol. XXXVIII.ii.599**). Dawn is-sentenzi huma ukoll konformi ma' dak li trid il-liġi fil-Kodiċi Ċivili Malti fis-sens li "*i testmenti si debbono interpretare non secondo il senso letterale delle parole ma secondo il loro intrinsico contesto*. (Ara **Sentenza fl-ismijiet Margherita Borg vs Giovanna Bonello et, P.A. tas-28 ta' April 1928 – Vol. XXVII.ii.58**).

Għalhekk il-Qorti ser tqies dak li qiegħed ikun eċċepit mill-konvenut, jekk huwiex minnu li għalkemm fit-testment hemm referenza għall-fond 177, fil-fatt l-intenzjoni tagħha kienet dik tirreferi għall-fond 173, Triq il-Gdida, Qormi.

Il-Qorti eżaminat sewwa l-atti u waslet għall-konklużjoni li l-mejta tassew riedet tħalli l-fond 173 u mhux 177, Triq il-Kbira, Qormi. Hemm diversi fatturi li jindika dan".

A. Fl-ewwel lok huwa paċifiku bejn il-partijiet li l-uniku fond li t-testatriċi kellha interessi ta' propjeta' fiħ kien il-173 fl-istess Triq. Il-Qorti issibha bi tqila, li fl-eta' li kellha it-testatriċi kienet appostament qiegħda tindika numru u mhux ieħor biex terrendi inefikaċi din il-parti tat-testment.

Il-Qorti kellha ukoll opportunita' li taċċedi fuq il-post,. Rat li l-mod kif inhuwa deskritt fit-testment jikkombaċċja ma' dak li rat, anke jekk mhux fid-dettalji

kollha. Il-Qorti tfakkar li dan it-testment sar fi Sptar u ftit xhur qabel ma mietet it-testatriċi. Meta l-Attriċi, Helen Borġ, xehdet fis-seduta tal-20 ta' Ġunju 2022, fuq mistoqsija tal-Qorti univokament ikkonfermat li dak li rat il-Qorti waqt l-aċċess huwa l-istess fond kif inhu deskritt fit-testment. F'dan ir-rigward, l-awturi anke jgħallmu li "*Del resto la cosa che si lega, puo' essere indikata tanto col suo nome quanto con dimostrazione o descrizione*". (Opra ta' **Emideo Pacfici-Mazzoni** dwar il-legati).

B. Jidher ukoll ċar, li bejn il-kontendenti hemm diverbju fuq dan il-post peress li x'aktarx kien l-uniku assi ta' valur fl-eredita' (Ara affidavit tal-Atturi u kif ukoll tal-Konvenut u rapport lill-Pulizija a' fol 134). Dan jemerġi ukoll mill-kontro-eżami tal-Atturi fis-seduta tal-20 ta' Ġunju 2022, partikularment minn dik ta'; Philip Rizzo u Doris Casha.

C. L-iżball seta' kien ukoll indott mill-fatt, li qabel il-fond 173 kien enumerat bin-numru 201.

D. Il-Qorti kellha ukoll opportunita' li tisma' ir-reġistrazzjoni li presenta l-Konvenut (a' fol 131). It-testatriċi tinstema; tgħid b'leħen miksur, li riedet tippreferi lill-konvenut. Dan qalitu b'ċertu emfażi. Qalet ukoll li l-Attriċi Helen Borġ kienet tatha l-imbekkata biex tixtri l-fond mingħandha. Għalkemm qalet li qaltilha li kienet tiċċajta, il-mejta ma ħaditiex b'hekk.

E. Illi mill-kontro-eżami tal-Atturi fis-seduta tal-20 ta' Ġunju 2022 jemerġi b'mod ċar, li l-veru motiv ta' din il-Kawża ma hux minħabba li t-testatriċi kellha f'moħħha post li huwa għal kollox differenti mill 173, Triq il-Kbira,

Qormi, iżda għaliex riedu li dan il-fond jibqa' bejn l-eredi kollha. L-Atturi, aktar kienu moħħhom f'kif ser jaqsmu l-ġid ta' ommhom waqt li kienet għadha ħajja, milli f'affarijiet oħra, tant li anke għamlu suġġeriment sabiex dan il-fond jinbiegħ f'ħajjitha u saħansitra kienu jaqsmu bejniethom anke minn dak li jifdal mill-ftit penzjoni li l-mejta kienet tirċievi.

Wara li kkunsidrat dan kollu, din il-Qorti hija moralment konvinta li it-testatriċi, omm il-kontendenti tassew ħadet żball meta indikat il-fond mertu tal-legat bħala 177 minflok 173. Il-Qorti ma hiex konvinta, li meta l-Atturi għamlu l-Kawża odjerna, ma għaddilhomx minn moħħhom, li ommhom kienet fil-fatt ħadet żball fin-numru tal-fond. Iżda sabuha komda, li jieħdu vantaġġ minn dan l-iżball u jiffokaw fuq il-fond 177, Triq il-Kbira Qormi, li jappartjeni lil terzi estraneji, bħala l-eħfef triq biex iġibu fix-xejn ix-xewqa tat-testatriċi.

F'dan l-istadju il-Qorti tagħmel referenza għal dak li intqal għas-**Sentenzi fl-ismijiet Connie Galea et -vs- Joseph Gauci et tal-31 ta' Mejju 2002, Appell Civili** u kif ukoll għal dik fl-ismijiet **Constantino Muscat- vs- Nazzareno sive Reno Abela" tal-1 ta' Ottubru 2004**. F'dawn is-sentenzi jingħad li l-Qorti dejjem għandha timbarka fuq ir-riċerkata ta' x'kienet ix-xewqa tat-testatur. (Ara **ukoll Sentenza ta' l-24 ta' Frar, 2011 fl-ismijiet Mary Muscat -vs- Dr. Renzo Porsella Flores u l-PL Luisa Tufigno**)

Dan ifisser li l-Atturi ma rnexxilhomx jipprovaw it-talbiet tagħhom.

Il-Qorti għalhekk ser tkun qed tiċħad it-talbiet Attriċi. Dana ma jfissirx li din il-Qorti qed tiddikjara lilha nnifisha dwar kwistjonijiet oħrajn fir-rigward ta' dan il-

legat, bħal per eżempju jekk kienx hemm il-ħtieġa li t-testatriċi kellhiex tiddikjara li kienet taf li parti li dan il-fond jew parti minnu ma kienx jappartjeni lilha jew jekk saritilix pressjoni indebita biex tagħmel testament jew kienitx tippossjedi il-fakultajiet mentali biex tagħmel testment.

Din hija materja li din il-Qorti ma hiex tidħol fiha. Semmai sta għal kull min għandu interess li jirregola ruħu skont il-liġi sabiex tiġi stabbilita' il-validita' o meno ta' dan il-legat jew testment. Kien għalhekk, li fil-bidu tal-konsiderazzjonijiet tagħha, il-Qorti għamlet ċertu osservazzjonijiet. Il-Qorti qed tiddeċiedi biss, li fid-dawl tal-konstatazzjonijiet li għamlet, sabiex tara jekk l-ewwel talba hiex mistħoqqa li tkun milqugħa u sussegwentement it-talbiet l-oħra, peress li dawn huma anċillari għaliha.

Decide:

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija, din il-Qorti qed taqta' u tiddeċiedi din il-Kawża bil-mod segwenti:

Tilqa' l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet tal-Konvenut.

Tiċħad l-ewwel it-talba tal-Atturi u konsegwentement it-talbiet l-oħra kollha.

Spejjeż ta' din il-Kawża għandhom ikunu sopportati kollha mill-konvenuti solidalment bejniethom.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur